

התורה והמצוה

עלון בענייני מצוה הלכה ומנהג

עלון מס'

84

האזינו-שבת שובת
תשרי ה'תשפ"ז

יום הכיפורים

פרשת האזינו שבת שובה

וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַשִּׁירָה-הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשִׁיעַ בֶּן-נֹון:

מאמר נפלא נוסף מאת ידידי ר' בן ציון יצחקי שליט"א איש עיר הקדש והמקדש
מאמר זה הוא כמאמר המשך למאמר שהובא ממנו בעלון הקודם

שירת האזינו

לְשֵׁם-קִדְשֵׁי אֲשֶׁר חָלַלְתֶּם בְּנוֹיָם ... וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל-הָאֲרָצוֹת
וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-אֲדֹמְתְכֶם: וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם שְׁהוֹרִים וּשְׁתֵּרְתֶּם
מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל-גִּלְוֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: הֲרִי שְׁקוּדָם יִקְבֹּץ
אֶת הַגְּלוּיֹת וַיִּשְׁבֶּם אֶל הָאָרֶץ וְאַחֲרָיו כִּי יִטְהַרֵם מִכָּל הַטּוֹמְאוֹת
וְהַגִּלְוִלִים, לֹא כִסְדֵר שֶׁנֶּאֱמַר בְּפֶרֶשֶׁת וְהָיָה כִּי יָבוֹאוּ עֲלֵיךְ...
שְׁקוּדָם שְׁבִים בְּתִשְׁבֹּה לְשִׁמּוֹעַ בְּקוֹלוֹ לְגַמְרֵי וְאַחֲרָיו כִּי מִקְבֹּץ אוֹתָם.
וְלִכְּנֵי אַחֲרֵי שְׁנִיתָנָה הַתּוֹרָה הַזֹּאת כְּמוֹ שֶׁהָיָה וְבָהּ הִסְכֵּם לְפִי
גְּאוּלָּה בָּאָה רַק אַחֲרֵי תִשְׁבֹּה, אִמָּר לוֹ בְּנֶפֶד שִׁירָה, שֶׁהָיָה אֵינָה
חוּזָה אוֹ הִסְכֵּם אֲלֵא שֶׁבַח לַה' עַל הַנְּהַגְתּוֹ אֶת הָעוֹלָם בְּפוֹעַל,
וּמִתְאַרֵת אֶת הַהִיסְטוֹרִיָּה הַיְּהוּדִית כְּפִי שֶׁהִיְתָה עֵתִידָה לִהְיוֹת
בְּפוֹעַל שֶׁלֹּא לְפִי הִסְכֵּם.

וְבָהּ מִתְאַרֵת שְׁבִיתָהּ ה' הַקִּים אֶת עַמּוֹ וְגָאֵל אוֹתוֹ וְהוֹלִיךְ אוֹתוֹ
בְּמִדְבָּר וְשִׁמְרָה אוֹתוֹ כְּאִשּׁוֹן עֵינָיו, הִבִּיא אוֹתוֹ לְאֶרֶצוֹ וְהִנְחִיל לוֹ
אוֹתָהּ, בִּירֵד אוֹתוֹ בְּחִמָּת בָּקָר וְחִלְבֵי צֶאֱן עִם חִלְבֵי כְלִיֹּת חֹטֵה וְדָם
עֵינָב. וְאֵז יִשְׁוֹרֵן שִׁמֹּן וְעֵבֶד וְעַבְדֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵיכֶם, וְה' כֶּסֶס וְהַעֲנִישׁ
אוֹתוֹ בְּכָל הַפּוֹרְעֲנוּיֹת הָאִמּוֹרוֹת שֶׁם, וְעַד כִּדִּי אִמְרַתִּי אֶפְאִיֵּם
אֲשִׁבִּיתָהּ מֵאֲנֹשׁ זָכָר, כְּלוֹמֵר חֲשַׁבְתִּי לְהַשְׁמִיד אוֹתָם לְגַמְרִי, אֲבָל
לֹאִי כֶּעֶס אוֹיֵב אֲזֹר פֶּן-יִנְכְּרוּ צָרֵימִי פֶּן-יִאֲמְרוּ יִדְּנֵנוּ לְקָדָה וְלֹא יִי
פָּעַל כָּל-זֹאת: כִּי-נֹון אֶבֶד עֲצוֹת הָקָדָה..., כְּלוֹמֵר לֹא אֲשִׁמִּיד אוֹתָם
כִּדִּי שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל שְׁמִי בְּגוֹיִם שִׁיִּאֲמְרוּ שֶׁלֹּא יִכּוֹלְתִּי לְהַצִּיל אֶת עַמִּי.
וְאַחֲרָיו כִּי גַם אוֹמֵר שֶׁהַגּוֹיִם יִקְבְּלוּ אֶת גְּמוּלָם עַל מַה שֶׁעָשׂוּ לְעַמּוֹ,
כִּי-יִדְּרִין יִי עַמּוֹ וְעַל-עֲבֹדָתוֹ יִתְנַחֵם כִּי יִרְאֶה כִּי-אֲזַלְתִּי יָד וְאֶפְסָה עֲצוֹר
וְעֵזוֹב: וְאֶמָּר אֵי אֲהִימוֹ צוֹר חָסִיוֹ בִּי: כְּלוֹמֵר בְּגִלְל שֶׁרֹּאָה בְּעֵינַי
שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַמַּצֵּב הָרַע שֶׁלָּהֶם וְגַם חִירוֹף וְגִידוֹף שֶׁל הַגּוֹיִם
שֶׁאוֹמְרִים אֵיפֹה הָאֱלֹהִים שֶׁלָּהֶם, כְּבִיכּוֹל לֹא יִכּוֹל לְגָאוֹל אוֹתָם. לִכְּנֵי
כִּנְגֵדָם אוֹמֵר רָאוּ | עֲתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא יִאֲוִן אֱלֹהִים עֲמָדִי ... הִנֵּה
אֲנִי בָּא וְגוֹאֵל אוֹתָם וְיִי יַעֲצוֹר אוֹתִי, וְהִנֵּה אֲנִי נֹקֵם נִקְמָתָם
וְעַמִּישׁ אֶת כָּל הַגּוֹיִם שֶׁהֲרִעוּ לָהֶם, אֲשִׁיב נֶקֶם לְצָרִי וְלַמְשַׁנְאִי
אֲשִׁלֵּם... וְנֹקֵם יִשִּׁיב לְצָרִיו וְכִפֵּר אֲדַמְתּוֹ עַמּוֹ".

הֲרִי שֶׁעִיקֵר הַנוֹשָׂא שֶׁחִידֵשׁ בְּשִׁירָה הַזֹּאת הוּא שְׁבִסוּף יִגָּאֵל אֶת
יִשְׂרָאֵל לֹא בְּגִלְל שִׁישׁוּבוֹ בְּתִשְׁבֹּה אֲלֵא בְּגִלְל שִׁירָחֵם עֲלֵיהֶם
כְּשִׁירָאָה אוֹתָם סוֹבְלִים הִרְבָּה וּבְגִלְל חִילוֹל שְׁמוֹ בְּגוֹיִם, וְלִכְּנֵי גַם
חֲשׁוֹב לוֹ לְנִקְוֵם בְּסוּף אֶת נִקְמָתָם בְּגוֹיִם. וְזֶה לֹא כְּמוֹ הִסְכֵּם הַבְּרִכָּה
וְהַקְּלָלָה הָאִמּוֹרִי קוֹדֵם בְּתוֹרָה הַזֹּאת, כִּי הִסְכֵּם לֹא אוֹמֵר שֶׁאֲסוּר
לוֹ לְגָאוֹל אוֹתָם בְּלִי תִשְׁבֹּה אֲלֵא שֶׁאֲנִי מִתְחַיֵּב לַעֲשׂוֹת זֹאת. אֲבָל
בְּשִׁירָה מוֹדִיעַ שְׁבִסוּף כִּי יַעֲשֶׂה מְסִיבּוֹת אַחֲרוֹת.

א. בְּפֶרֶשֶׁת וַיִּלֶךְ כְּתוּב פַּעַמִּים שְׁמֵהּ נִתֵּן לְלוֹיִים נוֹשְׂאֵי אֶרֶץ ה'
אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת, וַיֵּשׁ לְעֵינַי לְמַה נֶּאֱמַר פַּעַמִּים, וְמַה הַכּוּנָה
ב"תּוֹרָה הַזֹּאת".

בְּאִמְצַע פֶּרֶשֶׁת וְאִתְחַנֵּן כְּתוּב וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר-שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי
יִשְׂרָאֵל: אֱלֹהֵי הַעֲדוֹת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וּפִירֵשׁ רִשִׁי: וְזֹאת הַתּוֹרָה. - זֶה שֶׁהוּא עֲתִיד לְסַדֵּר אַחֲרָיו
פֶּרֶשֶׁת זֶה. כְּלוֹמֵר מִשֶּׁם וְאִילָךְ זֶה "הַתּוֹרָה הַזֹּאת", עַד סוֹף שִׁירָת
הָאִזִּינוֹ. וְאִכֵּן מִשֶּׁם וְעַד הָאִזִּינוֹ מִשֶּׁה מְסַדֵּר לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל
הַתּוֹרָה, כְּפִי שֶׁהִאֲרָכְנוּ לְפָרֵשׁ אֶת כָּל הַסֵּפֶר בְּמִקּוֹם אַחֵר.

וְנִרְאֶה שֶׁבְּפֶרֶשֶׁת וַיִּלֶךְ, בְּתַחֲלִילָה כְּאִשֵּׁר סִיִּים לֹמֵר לָהֶם אֶת כָּל
הַתּוֹרָה כּוֹלֵל הַבְּרִכָּה וְהַקְּלָלָה, נִתֵּן לָהֶם אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת
וְצִוִּיה לְקְרֹא אוֹתוֹ פַּעַם בְּשִׁבְעַת שָׁנִים לְאִזִּינוֹ כָּל עַם יִשְׂרָאֵל, וְחֲשַׁב
שְׁבִיחַ סִיִּים אֶת תְּפִקִּידוֹ בְּעוֹלָם וְעֵתָה יַעֲלֶה לְהָר נֶבֶז וַיִּמּוֹת כְּמוֹ
שֶׁאֲמַר לוֹ ה' כְּבִר לְפָנַי הַתּוֹרָה הַזֹּאת, בְּפֶרֶשֶׁת פִּינְחָס.

אֲבָל אִזִּי קָרָא ה' לוֹ וְלִיהוֹשֻׁעַ לְאוֹהֵל מוֹעֵד וְצִוִּיה אוֹתָם לְכַתּוּב אֶת
שִׁירָת הָאִזִּינוֹ וְלִלְמַדָּה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל, אִזִּי נֹסֵף דְּבַר נֹסֵף, וְלִכְּנֵי לְקַח
אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה שֶׁנִּתֵּן לְלוֹיִים וְהוֹסִיף בּוֹ אֶת שִׁירָת הָאִזִּינוֹ וְנִתֵּן
לָהֶם שׁוּב וְצִוִּיה אוֹתָם שֶׁיְהִי לִיד אֶרֶץ הַבְּרִית לְעַד, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר לוֹ
ה' וְעַנְתָּה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנַי לְעַד. כִּי מוֹבֵן לְמַה נִּכְתַּב פַּעַמִּים
שֶׁנִּתֵּן לָהֶם אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת.

וַיֵּשׁ לְשִׁאוֹל לְמַה עָשָׂה כִּי ה' וְלֹא נִתֵּן לוֹ אֶת שִׁירָת הָאִזִּינוֹ לְפָנַי
סִיִּים לְכַתּוּב אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּפַעַם הָרִאשׁוֹנָה?

וְנִרְאֶה שֶׁרָצָה ה' לְהַדְגִּישׁ שֶׁזֶה דְּבַר בְּפָנַי עֲצֻמוֹ וְלֹא חֵלֶק מִהַדְּבָרִים
הַקּוֹדְמִים.

כִּי הַבְּרִכָּה וְהַקְּלָלָה, וּפֶרֶשֶׁת הַגְּאוּלָּה שֶׁאַחֲרֵיהֶם (וְהָיָה כִּי יָבוֹאוּ
עֲלֵיךְ.. הַבְּרִכָּה וְהַקְּלָלָה... וּשְׁבִית עַד ה' אֲהִיךְ... וְשֶׁב וְקִיבֹצֶךָ מִכָּל
הָעַמִּים...), הֵם הִסְכֵּם הַנִּצְחִי בֵּין ה' לְעַמּוֹ, הֵם תְּנָאֵי הַחוּזָה שֶׁל
הַנְּחִלָּת אֶרֶץ כְּנָעַן לְעַם יִשְׂרָאֵל. וְלְפִי הִסְכֵּם הַזֶּה, אֵין גְּאוּלָּה
וְקִיבוּץ גְּלוּיֹת אֲלֵא אַחֲרֵי שְׁבִי יִשְׂרָאֵל שְׁבִים לַה' וְשִׁמְעַת בְּקוֹלוֹ
כְּכָל אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה הַיּוֹם. אַחֵר וּבִנְיָד כְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ.

וְכִי רָאוּ הַלְוִיִּם. אֲבָל ה' יָדַע שְׁבִסוּף יַחֲטִאוּ וַיִּגְלוּ וּבְסוּף יִרְצָה
לְגָאוֹל אוֹתָם גַּם כְּאִשֵּׁר הֵם לֹא רָאוּיִים וְלֹא חֲזָרוּ בְּתִשְׁבֹּה, לְמַעַן
שְׁמוֹ הַמְּחוֹלֵל בְּגוֹיִם, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר יִחְזָקָאֵל (סֵדֶר כֹּא, פֶּס' מֵא) וַיָּבֹאוּ
אֶל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר-בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלִלוּ אֶת-שֵׁם קִדְשִׁי בְּאֲמֹר לָהֶם עִם-יִי
אֱלֹהֵי וּמִאֲרָצוֹ יִצְאוּ: ... לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם-

ולכן גם ציוה ללמוד את בני ישראל ולשים בניהם כלומר לדאוג שכל יהודי ידע את השירה הזאת בעל פה, מה שאין ציווי כזה על שום חלק אחר של התורה.

כי צריכים לזכור איך תיראה ההיסטוריה היהודית ושהשירה תהיה לנו לעד אחרית הימים כלומר בזמננו, שנראה שאכן כך היתה

יום הכיפורים

כִּי-בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לַטֹּהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תַּטְהָרוּ:
שֶׁבֶת שְׁבִתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:

כמה הערות כהנה ליום הכיפורים

שלנו, ובכל תפילה מג' תפלות היום העיקריות אומרים לכה"פ י"ג סליחות. יצויין כי בגאונים ובראשונים נזכר כי בנעילה אומרים סליחות רק אם יש פנאי.

מי שמתפלל במקומות בהם עושים את העיקר טפל והטפל עיקר, ימצא לעצמו את הדרך לנהוג כראוי בלי להראות כפורש מהצבור.

פיוטי **שבח** והודאה צריכים להאמר בנגון מתאים ולא בנגון תחנונים (בדר"כ לפי הנגון ניתן לדעת האם האומרו מבין מה מוציא מפיו).

עבודת כהן גדול בבית המקדש שיב"א. כשבית המקדש היה קיים, היו עיני כל ישראל הקרובים והרחוקים אל הנעשה בבית המקדש במשך יום הכיפורים. חסרונם של בית המקדש אמור להיות מורגש בכל רגע ביום כיפור. הערתי כבר במקום אחר על כך שבזמננו יש הנזכרים בחסרונם של בית המקדש רק בימי אבלות החרבן, מתוך מחשבה אולי לא יצטרכו לנהוג מנהגי אבלות. בג' רגלים וביום הכיפורים, הם כלל לא חושבים על בית המקדש.

בשנים האחרונות התעוררו כמה תלמידי חכמים ירא"ש וערכו לוחות זמנים של סדר העבודה ביום הכיפורים מה אמור להיות בכל שעה. ויהי רצון שבזכות זה נזכה במהרה לראות בבניין בית המקדש

צאת היום הקדוש. לפי כל המנהגים, תפילת נעילה היא התפילה הקצרה ביותר מכל תפלות היום. מאידך, רבים מנסים להאריך בה ביותר באופנים שונים. לא שייך לדון על עניינים התלויים ברגש, ומסתבר שלא כולם יסכימו, אך נראה לי שבסיום היום הקדוש הזה מתאים יותר לשיר שירי שבח והודאה לה"ת שנתן לנו את היום הזה. בקהלתנו הנהגנו שלאחר סיום תפלת נעילה (בשקיעת החמה), מלוים את היום במספר שירים בנגוני שמחה, עד זמן תק"ש.

מחיל אל חיל. תיכף במוצאי היום הקדוש, נוהגים כל כלל ישראל לעסוק בבניית הסוכה ובהכנת ארבעת המינים. מעשה זה מהווה דוגמא חינוכית גדולה, כאשר הילד רואה את אביו שצם יום שלם שברובו עסק בתפילה, מתאמץ ועוסק בבניית הסוכה וכדומה. הזדמנות כזו אינה מצויה בכל יום, בניגוד לענייני חינוך אחרים - כמו למשל לימוד עם הילד- אותם ניתן לקיים בכל ימות השנה.

אעיר כאן מספר נקודות הנוגעות ליום הכיפורים הבעל"ט. ענייניו של היום: **יום מחילת העוונות.** ביום הזה צריך לעסוק בעיקר בתשובה, וכמבואר במהר"ל שעסוק כל היום בתשובה. **יום טוב.** עם זאת, חובה לזכור כי 'לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכיוה"כ'. אף שיש בו מצוות עינוי ואיסור אכילה ושתייה, הוא יום טוב ויש לשמוח בו, כמובן שהכל מתוך יראה והכנעה.

כל נדרי. מספר טעמים נאמרו על מנהג אמירת כל נדרי בפתיחת היום הקדוש. לפי רוב הטעמים (עכ"פ על פי הפשט), התוכן של כל נדרי לא אמור לעורר ולרגש. לאחרונה ראיתי שיש שכתבו ודרשו כל מיני ביאורים על כך שרבים בוכים בעת אמירת כל נדרי, ומנסים לבאר מה כל כך מרגש במעמד הזה. יתכן שעל פי סוד יש דברים עמוקים יותר, אך אלה אינם שייכים לכלל הצבור. ההסבר הפשוט וההגיוני להתרגשות שיש אז אינה קשורה כלל למעמד הנערך אז, ולא לטקסט הנאמר בו. ההתרגשות היא מעצם הזמן המיוחד הזה בכניסת היום הקדוש.

סליחות ורחמים חובת היום. הארכת יום בעניין זה בקונטרס **יום סליחה.** אכתוב כאן בקצרה: הפיוטים שבג' ברכות ראשונות עניינם רק ריצוי ושבח לקראת העניין העיקרי שהוא הסליחות והוידויים, בהם צריך להאריך רוב היום. כן מבואר ב**טור** בסי' תר"כ, ועי' מה שכתב **הערוך השלחן** בסימן זה. בקונטרס הנזכר התייחסתי גם לכך שבשלב מסויים המעיטו בקהלות רבות את פיוטי הסליחות, עד כדי כך שבקהלות רבות א"א י"ג מידות כלל לא בשחרית (בתפילה זו, נהגו **בכל המקומות** לאמר סליחות. בגאונים ובראשונים נזכר שאומרים בה י"ג פעמים י"ג מידות), לא במוסף, ולא במנחה (במחזורים רבים אפילו לא נדפסו הסליחות, בניגוד לפיוטים רבים שנדפסו למרות שבאותן קהלות אין נאמרים כלל). ב"ה בשנים האחרונות נכרת התעוררות בעניין, ובקהלות רבות חוזרים למנהג הישן ואומרים סליחות בכל שלשת תפלות היום. ב"ה, גם בסביבות הר בית ה' ובמקומות הקרובים למקום מקדשנו שיבב"א מתקיימים מניינים עם אמירת סליחות כראוי (כאשר עיקר הזמן מיועד יותר לסליחות ווידויים). בקהלתנו נוהגים כספר **המנהגים**

ויהי רצון שנזכה במהרה לראות כהן גדול בעבודתו

להערות והארות בענייני העלון:

הזמנת נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן **בקו התורה והמצוה** 0773541079
ניתן לתרום (גם הנעצות לע"נ, להצלחת, וכד') בעמדות **נדרים פלוס:** 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):

האזינו: מנחה בחול: 6:30. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 5:55. שחרית בשב"ק (קבוע): 8:30. ערבית מוצש"ק: 7:10.

יום הכיפורים: מנחה עיו"כ: 1:15. כל נדרי: 6:00. שחרית: 5:20. מנחה ונעילה: 3:40. שמות ותקיעה: לא יאוחר מ-7:00
לאחר מוסף (בערך 12:30): השלמת פיוטים. שיעורים בעניין סדר עבודת כהן גדול. לאחר נעילה: שירה וזמרה לליווי היום הקדוש
י"א: י"ד תשרי שחרית: 7:45. מנחה: 6:25. זמני חג הסוכות הבעל"ט יפורסמו א"ה בעלון הבא

יבנה המקדש: האזינו: כהונה: הפעץ לוי: חנני. השיר: הזיו לך והבאר. מסכת שבת: יח. ט'-יו"ט א' דסכות: כ': פתחיה ל': מלוותי